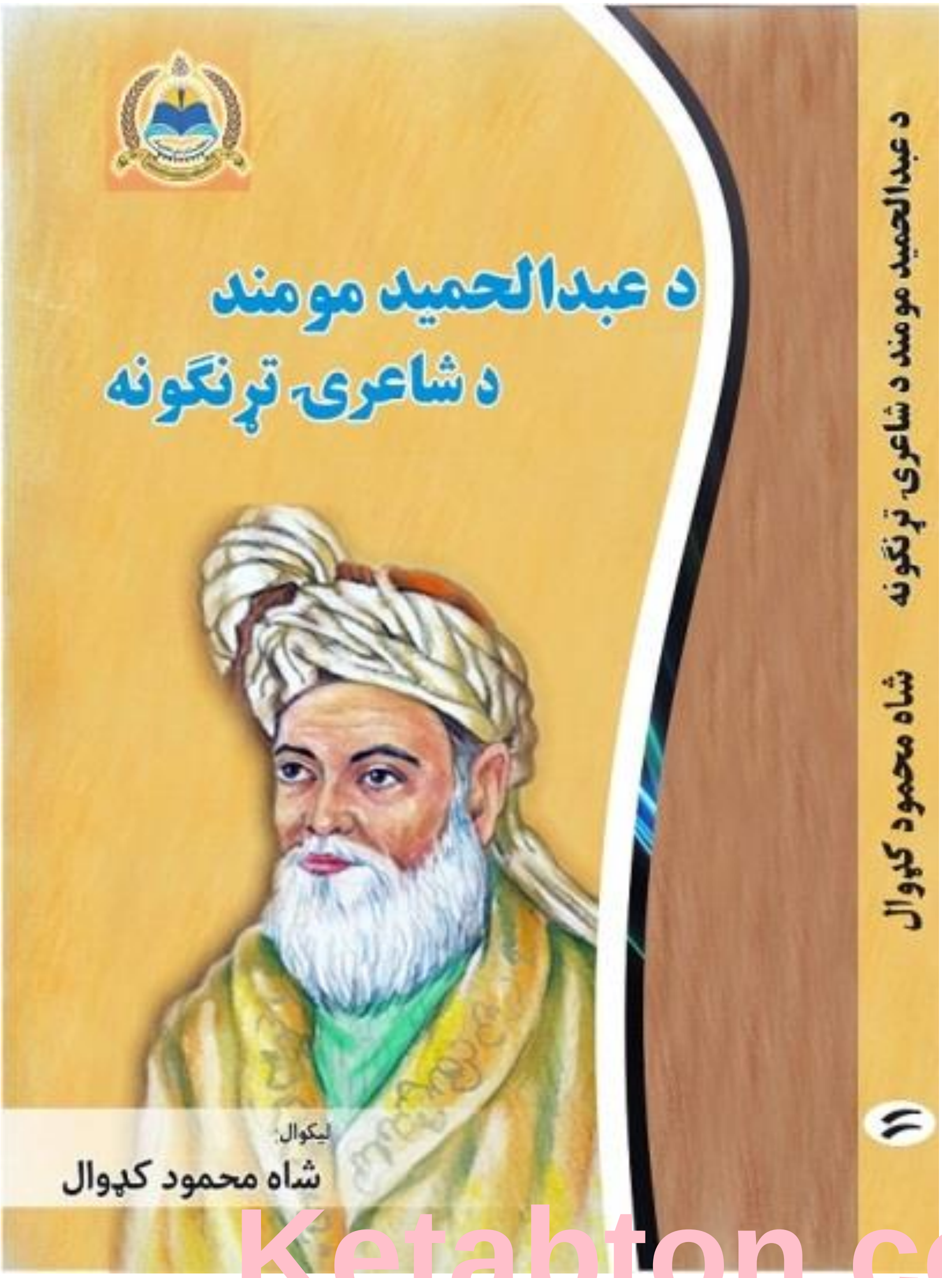

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ ترڼګونه

www.melitahrik.com
0777 400 116

شاه محمود کډوال

۱۳۹۳ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

www.melitahrik.com
0777 400 116

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرۍ تړنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپرندوی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ژوند ، پوهې او کړوهې ته!

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کدوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په ربښتیني مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړینو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلي هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خیال په نړۍ ورننباسي .

په شعر کې ترنګ جوړونه یا شاعرانه ترنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا ترنګونه له ورانديې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخیږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وراندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي خپل ځای ونجوي همداسې ترنګونه هم دي ، چې یوه برخه یې د یوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې په بهير کې ، د کابل پوهنتون ، د ژبو او ادبياتو پوهنځي ، د پښتو ژبې او ادب څانګې ، زړه سواند او مهربان استاد پوهنوال محمد رفيق (رفيق) لارښوونواو مالوماتو زما د څېړنې کار ګړندى کړ او په دې برخه کې يې غوره مشورې ، د دې لامل شوې ، چې خپل کار په ښه توګه پاى ته ورسوم . همدارنګه په دې برخه کې د استاد محمد آصف صميم کتنو هم د آثر په بشپړتيا کې ستره ونډه درلودې ، چې په ترڅ کې يې آثر د خپراوي جوګه شو . همداسې د څېړنې په بهير کې د کابل او لغمان پوهنتونو له ځوانو او تاندو استادانو اورنګزيب اسحاقزي او اجمل ښکلي د مرستو له کبله ورته کوروداني وايم او د ټولو د سوکالۍ په هيله يم .

درنښت
شاه محمود کډوال

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک
مخګڼه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژند.. ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
تړنګ څه ته وايي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
تړنګونه.. ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د ژبې په بډاینه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له یوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېریال پېښې، واقعیتونه او اړتیاوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختیا او پرمختیا کې یاد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سیوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتیا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بیا د شاعر په ذهني ځواک، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د یوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. یو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او یو شمېر یې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي، چې د ترنګ په جوله کې یې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې تر یوه ډېر ژبني توکي لري. د یوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وییپوهنه کې ترنګ هغه وییونه رانغاړي ، چې تر یوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوګری... په غونډله پوهه کې غونډله پوهیز ترنګونه، چې دا بیا له وییزو هغو سره توپیر لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري ځانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حمیدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې یې هم کارېدنه شونې ده.

په یوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبیهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بیا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه یې، چا یو او چا بل ډول ښوولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ایډیمونه) هم د شاعرانه تړنګونو تر سرلیك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم یو تړنګ دی، په یوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به یې په دې لیکنه کې ولولئ.

د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژندنه

عبدالحمید مومند ، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه یې څرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د یوولسمې هجري پېړۍ په پاي کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحمید مشهور وو. په پارسي ادبیاتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وایي، چې عبدالحمید مومند په ۱۱۴۵ هـ کال کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هدیره کې ښخ دی.

حمید د شعر ویلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پیداکولو کې د مهارت خاوند وو. حمید د خپل ادبي فعالیت په دوران کې داسې رنګینه، ښکلې او په بدیعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستیو دی د موشګاف په لقب وستایه.

عبدالحمید مومند د شعر یو رنګین دیوان لري، چې زیاتره غزلې پکې راغلي دي. یو ترکیب بند ، مخمس، څو قصیده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحمید مومند د مولینا غنیمت کنجاهي نیرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حمید ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بیتونه یې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بیتونه ۱۵۰۰ دي. له نیرنګ عشق سربېره عبدالحمید مومند د هلالي چغتايي د شاه و درویش کیسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حمید دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

www.melltahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوره، خوندوره او هنري ده. پر دیوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ په بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** هـ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختټك او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزیب (۱۰۶۸ هـ – ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزیب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې څلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزیب مرګ ته نغوته کوي:

ځه به شور نه وي د هند په میخانه کې؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروابناد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شاعرۍ او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویي کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هی توبه د محمدشاه له سلطنته
شهسوار سنګروال نیازی د دې بیت په اړه وایي، چې پر هند باندې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي ؛ نو دی خو د احمدشاه بابا معاصر دی او تر دغه وخته ممکن حمید بابا ژوندی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبک

سبک عربي نومونه ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلې کولو او تویولو په مانا راځي. په اصطلاح کې سبک د ویلو او لیکلو ځانګړي ډول او طرز ته ویل کیږي. د عربي د سبک په مقابل کې اروپایان د (Style) ویی کاروي، که څه هم، چې د ستایل ویی تر سبک ډېر پراخوالی او ارتوالی لري ؛ ځکه چې لوېدیځوال د تېولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپاره، چې په یوه ځانګړي او ممتاز ډول سره وي (Style) کاروي. د پارسو پخوانیو ادیبانو به د سبک پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ویي کارول ؛ مګر اوس د سبک نومونه او ویی ډېر دود شوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبیاتو ګرده څېړونکي او پوهان په دې عقیده دي، چې د هندي سبک بنسټهونه، په پښتو شاعرۍ کې تر هرچا د مخه عبدالحمید مومند دود کړي دي او زیار یې ایستلی دی. د دغه ادبي سبک له غوښتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیاره کړې ده. د دې سبک له ځینو ځانګړنو له خپلولو سره سره، حمید د خپل شعر جوله پښتني وساتله او دا په دې مانا ، چې ده په دې برخه کې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبک بنسټهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .
ادبپوهانو د هندي سبک ستړې ځانګړنې داسې ښوولې دي:
۱ – د دغه سبک تابع آثار زیاتره ابهام او پېچلتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې څرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبنې توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .
سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د نویو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ - مضمون پنځونه (آفریني).
۳ - د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وینا پېچلتیا او کړکیچ.
۴ - په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ - د مضمون او تشبیه د رامنځته کولو لپاره له چاپېریال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ - د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ - د تخیل زیاته ژورتیا (۱۱: ۹۵).

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حمید بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ - حمید د هندي سبك پیرو دی او د دې سبك یو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنیا کې د عشق یوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بیان کې به یې ډول ډول خیال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، بڼو، وروځو او قد ستاینه کېده. شاعر به د سترګو په ګولیو لګېدلی یا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او یا به د بېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې یو شاعر نه دی، لکه د دې سبك نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شیدا.
۲ - د حمید بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنایع، لکه تلمیح عارفانه تجاهل حسن تعلیل، استعارې، تشبیه او کنایې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیامومي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.

۴ – د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی ، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترنګ څه ته وايي ؟

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې دوه یا له دوو ډېر ژبني یوونونه، ويي او توکي سره ونښلي او یوویی او یا یومانیز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا وښندي (۳: ۲۹).

ترنګ د هغو دوو یا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) وییونو او ګړونو یو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې یو له بله سره پښوییز اړیکی ولري یا د دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې يې یو له بل سره پښوییز اړیکی ولري. د ترنګونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې څرګندېږي، چې ترنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د ترنګ ځانګړنې:

۱ - ترنګ له دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او وییونو څخه جوړېږي.

۲ - په ترنګ کې یوویی د بل تابع ګرځي.

۳ - په ترنګ کې د وییونو ترمنځ غونډله پوهيز اړیکی ټینګېږي.

۴ - ترنګ تر ويي پراخ او تړښتي مانا څرګندوي.

۵ - د غونډلې او ترنګ ترمنځ توپیر او بېلوالی اړین دی (۱: ۳۹،۴۱).

د ترنګ ډولونه:

په پښتو کې ترنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بیا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف ـ نوموال ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د ترنګ آره او بنسټېزه برخه يې نوم وي او دغه ترنګونه په غونډله کې د اینښي او په نوموالـه غونډلـه کې د اینښوني په برخه کې راځي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموال تړنګونه دا لاندې ډولونه لري:

١ - تولي تړنګونه:

دا هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم اړوندتيا بل نوم يا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په توليزو تړنګونو کې يو تولنومی او بل تولنوم راځي.

تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت يې په دې ډول دی:

تولوييکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول تړنګ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتيا لپاره: د کندوز ختيکي.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د ځرګندتيا لپاره: د ازادۍ څلی.
- د ظرفيت لپاره: د تيلو بوتل، د اوبو ګيلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

٢ - ستاينوم تړنګونه:

دغو تړنګونو ته، چې په عامه توګه ستاينوم تړنګونه وايي، هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم يا نومځري د اکر ځرنګوالی د ستاينوم له لارې ځرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زيړ ګل....

په پښتو کې ستاينوم تړنګونه داسې جوړېږي:

(ستاينوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاينوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاينوم)

(ستاينوم + ستاينوم)

٣ - شمېر تړنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ترنګونه دي ، چې له شمېر او نوم یا شمېرنوم او شمېرلي ځخه رغېدلي وي. جوړښت یې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي ځخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، یو کور پينځه خونې.

۴ - کړول ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي يې کړولونه وي. دا ترنګونه د بېلابېلو ماناوو د ځرګندونې لپاره له ځينو نورو وييونو (ټينګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره يو ځای کېږي او ټول ترنګ يې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې ډول جوړېږي:

الف - کړول + کړول = کړول ترنګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.

ب - نوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.

ج - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نيم نيم ، لوی لوی.

د - شمېرنوم + شمېرنوم = کړول ترنګ، لکه: پينځه پينځه، يو يو، شل شل.

ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: يو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.

و - ستاينوم + کړول = کړول ترنګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.

ز - نومځری + نومځری = کړول ترنګ، لکه: ځوک ځوک، کوم کوم.

ح - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښيار.

۵ - ټينګار ترنګونه:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې دا ډول ترنګونه له دوه همغږو او همهانيزو وييونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ - چې يو ويی په ترنګ کې کټ مټ بيا راشي.

۲ - چې يو ويی په لږ بدلون سره بيا راشي. لکه: ډز ډوز، ټک ټوک، درب دروب، سم دم.

۳ - چې په دويم ويي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) يا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خرپر، پتی متی.

۶ - وييك ترنګونه:

دې ته ځکه وييك ترنګ وايي، چې له وييکو او نوميز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنګونو کې نوميز مرکز، نومځرى، ستاينوم يا کوم بل نوميز ترنګ وي. په دې ډول ترنګونو کې وييکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب - کړ ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه يې کړونه وي. دغه ډول ترنګونه تر ډېره په غونډله کې د ايښوني برخه جوړوي.

کړ ترنګونه پښوييزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه يوه غونډله هم کټل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترنګونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترنګ، لکه: کتاب لوستل، ليك ليکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترنګ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترنګ = کړ ترنګ، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: انسان يم.
- ستاينوم + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: جوړ يم.
- کړول + مرستيال کړ = کړ ترنګ، لکه: لرې يم، نږدې يم.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شمېرنوم + مرستيال کړ = کړ تړنګ، لکه: يوه ده، دوې دي.
- د يم، وم. مرستيال کړونه + کړونه يا کړ ستاينوم = کړ تړنګ، لکه: راغلـــی يـــم

ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی يم .

لنډه دا ، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ تړنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې ليکنې پـــــــــــــــــــــــه اډانـــــــــــــــــــــــه کـــــــــــــــــــــــې نـــــــــــــــــــــــه ځايېږي (۱۲: ۷۴ - ۷۷).

غونډ يا تړنګ د غونډلې د آرو او يا مرستيالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاينوميزو کړولونو او وييکو) يو سست وييغونډ يا تړنګ دی. داسې چې رغنده توکي يې سره خپلمنځي پښوييز اړيکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د يوه يوون يا واحد(Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کيږي او له نورو رغندو يوونو(Components or Constituents) سره يې پښوييز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده ټوک يې دغه راز اړيکي پرکار واچوي. په بله ژبه، يو عادي غونډ له ترښتي پلوه يو سست تړنګ بلل کيږي او هغه دا ، چې رغنده ټوکونه (ګړونه، وييونه او وييکي) يې په خپل منځ کې د پښوييز اړلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خونديينې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمننې له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځيري " توکونه يې سره زياتره يووالی لري او پر هماغه غوره يا وروستي توك يې ټيکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زياته دود ده، چې وايي: پلاني شاعر خورا ښه او ښـــکلي

((تړنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر ليکي: په تړنګ کې چې له دوو ياتر دوو له ډېرو وييونو رغيږي، يوه نوې مانا

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومو. تړنګونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستايوال، ورتنيز (تشبيهي)او استعاري تړنګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به تړنګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.
دلته ((تړنګ)) د وييپوهنې او بيا وييرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوي) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي تړنګونه ، په بله وينا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهيز يا نحوي تړنګ) ويل کېږي او دويم ډول ته (وييز يا لغوي تړنګ). لومړی ډول د دوو يا زياتوويونو او وييکو يوه ټولګه ده، چې په يوه غونډله کې د يوه شننوړ او ونجوړ يوون په توګه يو ټاکلی پښوييز او مانيز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، يوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازيګر پر درېو بجو په ملي بس کې، يوه ستړادبي بنډارته، ځي) غونډله. وييز تړنګ بيا له دوو يا زياتو وييونو او وييکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه يواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره يې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهيز پلوه د يوه يواځيني خج او (پېر: آر، اوښتی) اړوند تابع وي، لکه: پيمخی، سترګوری، تمځی، ژبپوهنه، کټنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب-ساپوهنه....
په دې لړکې شعري غونډونه يا ((تړنګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د يوونو په توګه، د جوليز، غونډله پوهيز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نيول کېدای شي او هله بيا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهيز غونډونه دي، نو اړينه نه ده، چې تل دې رغنده توکي يواځې خپلواك وييونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وييکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لړ کې د همدغو څلورګونو ترنګونو((توالی اضافات)) چې په دوديزو ادبي فنونو کې ويار بلل کېده، اوس يې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي. دادی، دلته يې څو بېلګې وړاندې کېږي:

برندې ستر ګې، لکه: د اسمان ستوري، په سترګو سترګو کې، پر بلې ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سيوري لاندې، پر وربښمين بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرندو وينو د ګلمينو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.

هرګوره،استاد غضنفر شعري ترنګونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تــــــــــــــــــــــــــــــــــولي، وصـــــــــــــــــــــــــــــــــفي تشبيهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو يوه برخه رانغاړي.که نه يواځې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصيفي، بدلي، عددي، متممي قيدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسې درواخله .

په هره توګه، د ترنګونو هماغه ساده ډولونه هم ، چې د دوو خپلواکو(ساده يا مشتقو) وييونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وييکي دومره برخه نه اخلي، تر يووستويو وييونو څخه د شعري انځورونو (ايماژونو)، په ټوليز جاج، د ((شعريت)) لپاره ښه ترا ليار ه هوارولای شي او د ژبني پوتنسيال د آر له مخې يې زېږون ناپايه (نامحدوده) دی، په بله وينا ، شاعر يې له اړتيا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.

استاد غضنفر هڅه کړې، د جيلاني جلان د شعر دارزونې په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازيګر په (پر) زېړ جبين به ګل ګل وکرل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غرېږي

www.meltafrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته زیړ جبین وصفي ترنګ دی. د مازیګر زیړ جبین، استعاري ترنګ دی. ځوان ګودر هم استعاري ترنګ دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبیه شوی دی. بیا د تشبیه یو اړخ یانې مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او یواځې یوه ځانګړنه یانې ځواني یې یاده شوې ده او د نجونو مذهب تولي ترنګ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وایي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتیا کې شړۍ ښکلی او رنګین لباس دی. جلان وایي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي
دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښخه ده

دلته سور غرور وصفي ترنګ (غرور) ستایلی او (سور) ستاینوم دی او د لمر اوږې استعاري ترنګ دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري ترنګونو مالاماله ده. د ده ترنګونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وایي، چې په ځینو ژبو کې ترنګ جوړول اسانه دي، خو په ځینو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره ترنګونو ته مخه کوي. دی وایي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه
چا ترینه لپو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان ترنګ په وریسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې ترنګ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو او بیا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې ځپرکې چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((یو ناپایه رغاونیزه وړتیا او پوتنسیال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بیا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بیا پارسي ژبې هومره کار یا ګټه اخېستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمیدبابا د ژوند، شاعرۍ اوشاعرانه ترنګونو په اړه د لنډو مالوماتو له وړاندېینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

www.melitahrik.com 0777 400 116

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه ترنګونه

- وږې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (وږې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. همدارنګه د (عشق مې) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (مې) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

که مې نه زمویې په ویار د وږو سترګو
مې د عشق په میخانه کې د مجاز را
(۱۰ : ۱)

- د عشق کبر وناز:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (کبر و ناز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کارېدلی:

چې مې نه وي سرکوزی چاته بې ښکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دولته د عشق هسې کبر و ناز را
(۱۰: ۱)

- د ګړې مېلمنه ورا:

په پورتني ترڼګ کې (مېلمنه ورا) ستاینوم ترڼګ دی (مېلمنه) ستاینوم او (ورا) ستایلی . ټول (د ګړې میلمنه ورا) تول ترڼګ دی (د) تولوییکی (ګړې) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده یې زړه ترې په ډنګ ډنګ پورې
د ګړې میلمنه ورا ده دا دنیا
(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لویو خلکو
د هلکو تماشا ده دا دنیا
(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني ترڼګ کې (لاعلاج رنځ) ستاینوم ترڼګ دی (لاعلاج) ستاینوم (رنځ) ستایلی . همدارنګه ټول ترڼګ تولي هم دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاینه یې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جړې منګور) په ستاینوم ترڼګ کې (بې دمه او بې جړې) ستاینومونه او (منګور) ستایلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم
که بې دمه بې جړې منګور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق سیاه رویي:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (سياه رويي) تولنوم دی. د (کنبېدي انځور) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (کنبېدې) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سياه رويۍ مه زهيرېږه
د ژوندون د کنبېدې انځور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولۍ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولۍ) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترنګ دی (زړګی) قرينه (ولې) مستعارمنه (زګونه) مستعارله او (اوږدوالی، نري والی، جوړښت او نهيلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګي ولۍ ربيل کېدل) يوه ګړنه او مانا يې (زحمت او کړاو رسېدل او ځوريدل) ده. د (کرېې وروځې) ستاينوم ترنګ کې (کرېې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی.

چې ربيي مې بې صرفې د زړګي ولې
کرېې وروځې دې د يار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) ترنګ يوه ګړنه ده، د نارينه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جمله بديو سر پېغور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترڼګ کې (تورې سترګې) ستاینوم ترڼګ دی (تور) ستاینوم او (سترګې) ستایلی ، ټول ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (تورې سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا یوه ګڼه او مانا یې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګڼه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راڅخه نه ځي
واقعي د تورو سترګو تور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

چې یې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ سترپوښي:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(ښادي) تولنومی او (سترپوښي) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښادۍ سترپوښي کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې(بې وياره) ستاینوم او (وصل) ستایلی دی.

چې ادا کا ورته یار بې وياره وصل
ځان ته وایي عاشقان هاله ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (سمنبر) تولنومی (پتون) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترڼګ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما
(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترڼګ هم دی (داد) قرینه (نغمه مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ درنول) ګړنه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه وربانديې ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما
(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګړنه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګړنه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۱۰: ۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (منګولې) تولنوم دی. د (پر زړه ګرځېدل) تړنګ ګړنه او مانا يې (يو څوک يا څه يادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري تړنګ کې (د) تولوييکی (حنا) تولنومی (لړمون) تولنوم دی.

چې منګولې يې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وينو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تېغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی (تېغ) تولنوم دی، بيا تشبيهي تړنګ دی (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډه صفت يې (ځورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د يو درد احساس) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ:

چې يې زړه د عشق په تېغ سوری سوری شي
لاعلاج کاندي فرياد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزيزان:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (خلوت) تولنومی او (عزيزان) تولنوم دی. د (ترکو کندی) بل تول تړنګ دی چې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (کندی) تولنوم دی. (زړه بدېدل) تړنګ ګړنه او مانا يې (خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزيزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بيا
(۱۰: ۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خط اره:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (اره) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترېنګ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډه صفت يې (يو ډول اغيز) دی.

وابه نه ړوم نور مخ له ساده رويو
که د خط اره مې کښېږدي په تندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د عشق طاعونی رنځ:

په پورتني تول ترېنګ کې (طاعوني رنځ) ستاينوم ترېنګ (طاعوني) ستاينوم او (رنځ) ستايلي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (طاعونی رنځ) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي ترېنګ هم دی (عشق) له (طاعوني رنځ) سره تشبيه شوی دی (عشق) مشبه (طاعونی رنځ) مشبه به او (سرغړونه، ظلم او ستم) يې ګډه صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حميد مل شو
ژر به ښخ شي په هديره کې د ماشو
(۱۰ :۱۰)

- د ګوندی زړه:

پورتنی ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (ګوندي) تولنومی او (زړه) تولنوم دی.

د ګوندی زړه ترينه صبر کړه ناصحه !
له رندی سره حميد شه سوګندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی (سترګې او غوږ) تولنوم دی.

ستور د سر په سترګو غوږ اروي همويني

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړګي غـوړ بـويـه د زړه بينـا شنــوا
(۱۰: ۱۱)

- د ښو غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (باڼه/ ښو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا تړنګ تشبيهي هم دی (باڼه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنګي) ده. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که هر څو د ښو غشي کاړه ولي
يو له نښې د زړه نه درومي خطا
(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ويسا
(۱۲:۱۰)

- د محبت ناکردې:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (محبت) تولنـومی او (نـاکردې) تولنوم دی.

نـاکـردې د محبت وسړې ورکـا
په يوه لاس کې پياله په بل همسا
(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پـورتنی تړنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (پرهـېز) تولنـومی او (پخته کـاري) تولنـوم دی. د (عشـق زورمنـدي) تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاينوم ترڼک کې (کاږه) ستاينوم او (بانه) ستايلی دی.

زه حميد کږو بڼو د ترکو غوڅ کړم
په نصيب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترڼک يو ترښتي ستاينوم دی، په لاندې بيت کې ستايلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري.

(زړه وړل) ترڼک پکې ګرنه او مانا يې (مينېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نـه منـي لکه آهـو بـلـل زمـا
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترڼک کې (ګل) له (رخ) سره تشبيه شوی (ګل) مشبه به او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت يې (ښکلا) ده .

چې مي خيال شته د ګلرخو په ليمو کې
ګل ته نه دي مناسب کـتـل زمـا
(۱۰: ۱۴)

- د ښکليو در:

پـورتنی ترڼـک تـولي دی (د) تولـوييکی (ښـکليو) تولـنومی او (در) تولـنوم دی.

مرم که ژوم سر زما ، د ښکليو در دی
نشتـه ځـای بې دغـه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترښنګ (تروه ترخه وړل) ګړنه او مانا یې (سپکې سپورې اورېدل، سرکوزول) ده.

وړې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وایه ولې په یوه نمړی حلـوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پــورتنی ګړنې مانــا (نهیلــی، هــېښ و حیــران) ده. همدارنګــه د (لاس اوړدول) ګړنې مانا (ګدایي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوې لاس چاته حمیده !
ښـــه یې وړی لاس تــر زنــې بې نــوا
(۱۰:۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (بې ادبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. د(وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه ادیب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بیت کې یې وګورئ :

لا مې زیات آه و فریاد د غم لښکر کا
خېژوي مې فوج په سر زما نقیب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د میني ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به یې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د میني ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیر له ما
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکي (وفا) تولنومي او (رسم و رواج) تولنوم دی.

څو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپين لېمه:

په پورتني ستاينوميز ترېنګ کې (سپين) ستاينوم او (لېمه) ستايلي دی. د دې ترخنګ د (لېمه سپينېدل) ګړني مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاينوميز ترېنګ چې (توره) ستاينوم او (بلا) ستايلي دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړني مانا (څوک بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خيال:

پورتنی ترېنګ تولي دی (د) تولوييکي (قامت) تولنومي او (خيال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خيال تکيه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پورتنی ترېنګ تولي دی(د) تولوييکي (عشق) تولنومي (رنځ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترېنګ دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

نه سړی ورځني مري نه ترې رغېږي
خدای دې څوک د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر اند ښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اند ښنه)تولنوم دی. د (خوا له کمره لګېدل) ګړني مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اند ښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هيبت مې لـه کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لايق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لايق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړني مانا (ډېربې عقل) ده. بلخوا، يو وييکترنګ (ارتباطي ترکيب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لايق به نه شي
څو يې عشق له عقله پلی جولانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به ، ګډ صفت يې

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو يې سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فايده ورته د صبر قلا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبيهي ترنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډ صفت يې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو يې لوغړن د آه په اور کړي
څوك به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې يو استعاري ترنګ هم دی (ژړا) قرينه (شبنم) مستعارمنه او (څاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) يې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

يو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا
(۱۰: ۲۴)

- د ټکی شنه نمري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترړنګ کې (شنه نمري) ستاينوم ترړنګ دی (شين/ شنه) ستاينوم (نمري) ستايلی دی. همداسې تول ترړنګ هم دی (د) تولوييکی (تګکۍ) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترخنګ (د تګکۍ شنه نمري اغوستل) يوه ګړنه او مانا يې (مکر حيله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا يې (رعب او هيبت غورځول) ده. د دې ترخنګ (خړکېدل) بله ګړنه او مانا يې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د تګکۍ
کله خړ شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې يې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (اړيکی پريکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګه

(مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا يې (بې وفايي، ناپامي، بې پروايي) ده.

يو دې زړه زما له بله لوريه تور کا
بيا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی ترړنګ يوه ګړنه او مانا يې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقيب له سر درده

(c) ketabton.com: The Digital Library

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا

(۱۰: ۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی ترړنګ تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منګور) مشبه به، ګډ صفت یې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګیا کول) ترړنګ ګړنه او مانا یې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زما په ځای وي سمنبره
چې لګیا مې دې په زړه هجر منګور کا

(۱۰: ۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی ترړنـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ډېره کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو
غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا

(۱۰: ۲۶)

- د ښه مخ همای:

په پورتني ترړنګ کې د (ښه مخ) ترړنګ ستاینومیز دی (ښه) ستاینوم او (مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا ترړنګ تولي هم دی (د) تولوییکی (ښه مخ) تولنـومی او (همـای) تولنـوم دی. همدارنګـه یـو اسـتعاري ترړنـګ هـم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرینه ده.

د ښه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا

(۱۰: ۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنـومی او (جادو) تولنـوم دی.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ترکو په جادو ړانده کاږه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- تړېښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزیزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېیل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېیې جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول تړنګ کې(د) تولوییکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول تړنګ د (میني رنځ) دی. (د) تولوییکی (مینه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

بیانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د میني دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني تړنګ کې (اوم تار) ستاینوم تړنګ دی (اوم)ستاینوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(تار)ستايلي دی.همدارنګه (د) تولوييکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) تړنګونه ګڼل دي چې مانا يې (بې پايلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغه زخم مې يې بيا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خيال:

په پورتني ستاينوم تړنګ کې (خونخوار) ستاينوم (خيال) ستايلی دی. د دې ترڅنګ

(زړه د مينې فواره کول) ګڼنه او مانا يې (ډېره مينه ورکول، په مينه کې ډېر اخلاص) ده. د (مينې فواره) هم شعري تول تړنګ دی چې (د) تولوييکی (مينه/ مينې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خيال د يار رانغی تماشو له
که مې زړه ورته د مينې فواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی تړنګ يوه ګڼنه او مانا يې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې يار د مهر لاس په سر رانه کېښن
که هر څو مې ځان يتيم او بېچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

په پورتني تشبيهي تړنګ کې (ګل) مشبه به (ګون) د تشبيه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼنه او مانا يې (پسولل، ښکلنه او سينګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بيا د چا د قتل تياري کا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول تړنګ په منځ کې بل ستاینوم تړنګ (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

په رموز یې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا

(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بیا تشبیهي تړنګ هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډ صفت یې (جوړښت او روڼوالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

تویوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د دیدن خریداري کا

(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (بې لاسه) ستاینوم (لستوڼی) ستایلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب

(۱۰: ۳۵)

- مزرې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (مزرې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. همداسې (خوب حرامول) ګڼه او مانا یې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب

(۱۰: ۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترڼک دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت یې (ځور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ یم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سیخ:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (باڼه) تولنومی (سیخ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترڼک دی (باڼه) مشبه او(سیخ) مشبه به،ګډ صفت یې (جوړښت او اغېز) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

زر په زر به مې کا غوښې
د بڼو په سیخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن دریاب:

په پورتني شعري تول ترڼک کې (د) تولوییکی (حسن) تولنومی (دریاب) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

ستا د حسن و دریاب ته
غیر حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترڼک دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت یې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

خدای دې نه سېځي حمیده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك د هجر په عذاب
(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګډ صفت يې (جوړښت) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

څکه ما ښخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب
(۱۰: ۴۲)

- د حيا د بحر دُر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (حيا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول ترڼګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حيا د بحر دُر يې مونده نه شي
كه د صبر جهازونه كړم چندان ډوب
(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب
(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کښېوتی په لاس باز يې د رقيب
(۱۰: ۴۴)

- داغلی زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (داغلی) ستاينوم دی (زړه) ستايلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمن په ګلو نه وي بلبلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مراد) تولنومی او (ډيوه) تولنوم دی. همداسې (په اوبو ډيوه بلېدل) ترنګ ګڼنه او مانا يې (بختورېده، طالعمني) ده.

په اوبو به دې ډيوه شي د مراد بله
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (قبله) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (قبله) مستعارمنه (غوښتنه او هيلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکليو
که بد ذات په دا باله شم که نيك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

په دې ترنګ کې(مړاوې) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. ددې ترڅنګ (سترګې مړاوېدل) ترنګ ګڼنه ده، مانا يې (د سترګو اغېز ښندې، شرمېدل، حيا کول) ده.

بې د يار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنه نه کا رنځوران چاته جواب سخت

(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترکیب کې (خونخوارې) ستاینوم (سترګې) ستايلی دی. د (سترګو خونخوارېدل) ترکیب ګرځنه او مانا يې (د سترګو اغېز ښندي، چاته د کړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غواړې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت

(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د تول ترکیب په منځ کې بل ستاینوم ترکیب (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاینوم او (غوټې) ستايلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دي زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپیدا ګره کشای دوست

(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترکیب کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غټهو سترګو رندېدل) ترکیب ګرځنه او مانا يې (په لوی لاس ځان یا خپله ورتیا نفی کول) ده.

یار دې ويار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غټهو سترګو ړوند یم لکه بوت

(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترکیب یوه ګرځنه او مانا يې (اورېدل، غوړ نیول، غوړ درنول) ده.

ښکلي نه درنوي غوړ په نورو دُرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په غوږ کاندي حمیده ستا یاقوت
(۱۰: ۴۹)

- د زږه تابنده نمر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زږه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترکیب په منځ کې بل ترکیب (تابنده نمر) ستاینومیز دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې ښکاره زما د زږه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترکیب په منځ کې بل ستاینوم ترکیب (مات کچکول) دی (مات)ستاینوم او(کچکول) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې ګډ صفت دی. د (روتۍ مورګه) تول ترکیب کې (د) تولوییکی (روتۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روتۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترکیب له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) یې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښنه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د میني زخم:

www.meiltahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنـا د مينې زخم په عـذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکايت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترېنګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډ صفت يې (فزيکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لړغون وو مينې سوی
کـه مې نـه راتلی ژړا پـه حمـايت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی ترېنګ يوه ګړنه او مانا يې (منل، تسليمېدل، سرټيټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګنه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترېنګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډ صفت يې (نا لېوې او غيرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لږه که خوله پټه
اپلاتون څخه کا سم سيده تقرير کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفينو مار:

په پورتني تول ترېنګ کې(د) تولوييکی (زلفين) تولنومی او (مار) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترړنګ هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاړو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

• د مهر لاس:

په پورتني ترړنګ کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترړنګ هم دی (مهر) مستعارمنه (لورېینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

• سپین ویل:

پورتنی ترړنګ ګړنه او مانا یې (رښتیا ویل، پاك ویل، غوخ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده !
کـه په ژبه اوېزاندې، لـکـه صبح
(۱۰: ۵۷)

• د حیات اوبه:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دي د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه نادانـي ده وهې جخ
(۱۰: ۵۸)

• د نفس سپی:

په پورتني ترړنګ کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، تشبیهي ترنګ هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروايي، ناروا کول) يې ګډه ستاينه ده.

که منډې درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګېډې ځاه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (ګېډه) تولنومی او (ځاه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی. (ګېډه) مشبه (ځاه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګېډې ځاه ته
چې دې نه دی یاد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) يې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې لید شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډیوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او(ډيوه) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (ډيوه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا یوه ګړنه او مانا يې (وهل ډبول) ده.

د یوسف د مخ ډیوه شوه هاله بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې سور کړ په څپېړو برادر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترګ کې (د) تولوييکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.
همدارنګه يو تشبيهي ترګ هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت يې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سيوري ونه شا په شا وې
څو يې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د ځيګر مخ:

په پورتني شعري تول ترګ کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رويه لکه ګل شي
که په وينو سره وينځې د ځيګر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترګ هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سياه رويي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېښوينځې د صبر په کوثر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترګ کې (د) تولوييکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لري په لاس کې

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ
(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاینوم ترڼګ کې (شوخ) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګړنه او مانا یې (شرم، حیا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د مخ آیینه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (آیینه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (مخ) مشبه (آیینه) مشبه به او (روښوالی، سپینوالی، ښکلا) یې ګډ صفت دی.

آیینه یې د مخ هسې پر حیا ده
چې نفس یې د نسیم لګي په ځان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د نسیم وږمه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (نسیم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه یې د نسیم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور وړای نه شم لبان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی او (تورې زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاینوم ترڼګ (تورې زلفې) دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) یې ګډ صفت دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی ترڼک ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مــه اړوه مـخ دلــبــره، اوړي زمـا ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کټوری / له زانو کټوری غوښتل:

پورتنی ترڼک ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هیله) ده.
دا ګړنه يوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کټوری دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنـايي ده د دنيـا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼک هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او ګډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول ترڼک کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، ياد ترڼک

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشبيهي هم دی (اوښې) مشبه (سېلاب) مشبه به او (جوړښت) يې ګډه ستاينه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سيلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سينه سول) ګړنه او مانا يې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترڼګ (د فراق سينه) ده. په دې تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (فراق) تولنومی او (سينه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سينه د فراق سوې کړم په تنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط ليکه:

په پورتني تول ترڼګ کې(تور خط) ستاينوم ترڼګ دی (تور) ستاينوم (خط) ستايلی دی. همدارنګه (د) تولوييکی (تورخط) تولنومی (ليکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپين ګډېدل) ترڼګ ګړنه او مانا يې (وارخطا کېدل، هك پك کېدل) ده.

د تور خط ليکه يې ګډه په سپين مخ شوه
تور و سپين زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خيال:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی(وصل) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خيال را څخه خور کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رمه باندې لېوه شه د موسى ګله
(۱۰: ۶۷)

- د ښکليو پټکي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (ښکليو) تولنومى او (پټکي) تولنوم دی.

لوياوه يې پټکو لره د ښکليو
چې ساته عبدالحميد شه په ځار ځار
(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (وصل) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا يې (اړيکى، ترون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبى تر سيوري ناست يم مخ په نمر
(۱۰: ۷۰)

www.meltahrik.com
0777 400 116

- د محبت آه فرياد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (محبت) تولنومى او (آه فرياد) تولنوم دی.

آه فرياد د محبت مشکله کاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر
(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکى (دوو سترګو) تولنومى او (کعبه) تولنوم دی. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترګو) شميرلى دی (دوو سترګو) شمېرنوم ترنګ بولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګېر و پېر
(۱۰: ۷۶)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د جدايۍ فوجونه:

په پوړتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (جدايي) تولنومی او (فوجونه) تولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر
(۱۰: ۷۶)

- د مينې سر درد:

په پوړتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (سر درد) تولنوم دی.

ورك به مې د مينې د سر درد نه شي حميده !
ولې چې ترلی سره وايي سرو سېر
(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پوړتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفرستان) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې (تورو زلفو) ستاينوم ترنګ دی (تورې) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي، توروالی) دی.

چې مې وليد کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ
(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پوړتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (ځورېدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل ميدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) یې ګډه ستاینه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل یې هر زمان خوړ
(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترنګ ګړنه او مانا یې (نه اورېدل، غوږ کڼول) ده.

د رقیب د پند پومبه دې پکې اېښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز
(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګړنه او مانا یې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز
(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحمید د خاطر زخم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

موندە نه شي يو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاينوم ترړنګ دی. (نوخېز) ستاينوم (حسن) ستايلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکليو
راته هېڅ شي د بهار د ګلو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

په پورتني ستاينوم ترړنګ کې (وچ) ستاينوم (ګوګل) ستايلی دی. بل ستاينوم ترړنګ (اوښلني سترګې) دی چې(اوښلنې) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی.

وچ ګوګل زړه ګونه اوښلني سترګې
په دعوه کې د عشق بويه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاينوم ترړنګ دوه توکي لري (شکر) او (لب). دواړه سره يوځای شوي او يو ستاينوم يې رغولی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که يې لب د شکرلب زيبښلي نه دي
د حميد زبان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (ښکنځل) تولنوم دی.

په دعا به ځنې څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهد آمېز
(۱۰: ۸۶)

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په لمن لاس لګول:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې (مرسته او ملاتړغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمینـۍ
لګولی دی حمید ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پـورتني تـول ترڼـګ کې (د) تولـوییکی (بوسـه) تولنومی او (ګـل و ثمـر) تولنـوم دی. بلخـوا یـو تشـبیهي ترڼـګ هـم دی (بوسـه) مشـبه (ګـل و ثمـر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) یې ګډ صفت دی.

چې ښني ګل و ثمر د بوسې ماتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (آزار) تولنومی او (غشـی) تولنـوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (آزار) قرینه (غشـی) مسـتعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګي
هیڅ ګوزار یې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پـورتنی ترڼـګ ګړنـه او مانـا یـې (د چـا پـه بـدمرغۍ کـې خپلـه نیکمرغـي لیدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج تول سیاه پوش
لاعلاج له زړه ګوښه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق دیګ ځوښېدل / دیګ ځوښېدل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (دیګ ځوښېدل) تولنوم دی. همداسې ګړنه هم ده او مانا يې (لوړتيا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) په تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼګ هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) يې ګډ صفت دی.

راغی دیګ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودري د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا يې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ يم په عشق کې
بادشاهان به هسې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکيني زلفې:

دا ترڼګ ستاينوميز دی (مشکينې) ستاينوم (زلفې) ستايلی دی. بلخوا، تشبيهي هم ده (زلفې) له (مشکو) سره تشبيه شوې دي (زلفې) مشبه (مشك) مشبه به او ګډ وصف يې (تور رنګ او خوشبويي) ده. د دې ترڼګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانا يې (غم ځپلی، نتلی او ويرجن) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مې کېږي په مشکينو زلفو مينـه
در په در يم لکه باد ، خاورې په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د ديد وړی مزری :

په پورتني تول ترنګ کې (وړی مزری) ستاينوم ترنګ دی (وړی) ستاينوم (مزری) ستايلی دی. همدا ډول په تول ترنګ کې(د) تولوييکی (ديد) تولنومی او(وړی مزری) تولنوم دی.

په سبب د عشـق دې هم را غـرض نه کا
که د ديد وړي مزري شي سل په ما پېښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پېغور) تولنومی او (داغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډه صفت يې(ځور او بد لګېدل) دی.

هر يو داغ شي د پېغور راپورې نښلي
چې بې ياره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (رخسار) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډه صفت يې (د وړانګو پورته کېدل، يورنګ اغېز) دی. د (حسن فراش) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (فراش) تولنوم دی.

په لمبه يې د رخسـار وسـه ايرې شـه
چې يې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مینې اور:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکي (مینه) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (مینه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې(ځورول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ثابت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حیا پښه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکي (حیا) تولنومی او (پښه) تولنوم دی. همدارنګه

(د حیا پښه ښویېدل) یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښه مدام ښویېږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (ګل) ستاینوم او (بدن) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي ترکیب دی (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت یې(نرموالی او پوستوالی) دی. د (سترګې پرانیستل) ترکیب ګړنه او مانا یې (سترګې غړول، ځېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانیځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوی:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکي (اوښو) تولنومی او (جوی) تولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه کېږي لکه باغ
(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) يې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترکیب ګڼه او مانا يې (بربنډول، څرګندول، په زړورتیا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حمیده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حریف
(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زیانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور يې و علاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (برندې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

څه کرم لري د ښکلیو برندې سترګې
چې د قتل و احتیاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترکیب ګڼه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غمونو و امواج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

• ګل اندام:

په پورتني ترڼک کې (ګل) ستاينوم او (اندام) ستايلی دی. بلخوا تشبيهي ترڼک دی (ګل) مشبه به (اندام) مشبه او ګډه ستاينه يې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغور د هغو سترګې شبنم وکاږي په نوك
(۱۰: ۱۲۷)

• خونخوار لب:

په پورتني ستاينوم ترڼک کې (خونخوار) ستاينوم او (لب) ستايلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغيير دی د حميد په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

• تش په توره:

پورتنی ترڼک يوه ګړنه او مانا يې (هسې، بې ځايه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا يې (ځان مشهورول، خپل مينه وال زياتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره ګرموي ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

• د يقين سترګې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (يقين) تولنومی او (سترګې) تولنوم دی. د (سترګې سپړدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (کتل او ليدل) ده.

چې يې عشق د يقين سترګې سپړدې نه دي
څکه پربوست ارستو په ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خوښۍ جام:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنوم دی. د (درد وغم ايرې) په ترکيب کې (د) تولوييکی (درد و غم) تولنومی(ايرې) تولنوم دی.

سيده جام د خوښۍ نه وي په خوله ايښی
بيا ايرې د درد و غم کا پکې ګول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر د پوال:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (عمر) تولنومی (د پوال) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (عمر) مشبه (د پوال) مشبه به او ګډ صفت يې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمر د پوال پرېوتل) ترکيب ګرنه او مانا يې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د پوال د عمر پرېوځي
چې يې زدويي د مظلوم د اوښو زېم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی (پومبه) تولنوم دی. د (پند نغمه) تول ترکيب کې (د) تولوييکی (پند) تولنومی (نغمه) تولنوم دی.

د غرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (غفلت) تولنومی (زخم) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترکيب دی (غفلت) قرينه (زخم) مستعارمنه او (سرټيټی) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځير:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (زلفو) تولنومی (زنځير) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (زلفې) مشبه (زنځير) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترکيب کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې يار زنځير د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غونډو ويشتل:

پورتنی ترکيب ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبير سره تقدير کله تغيير خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترکيب کې (د) تولوييکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډيوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترکيب هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډ صفت يې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترکيب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري تړنګ هم دی (زړه) قرینه (لاس) مستعارمنه او(هیلې) مستعارله دی. د (زلفو کوځه) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی(کوځه) تولنوم دی.

راله را همسا د قد د زړه په لاس کې
په کوځه کې ستا د زلفو شب کور پروت یم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه که کك وای د پېغور باد به وم وړی
ولې خاورې یم په در ستا په زور پروت یم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ (بې آبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترګو زما ورك کا که حق وایم
(۱۰: ۱۵۸)

- د سترګو باز:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی(سترګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري تړنګ هم دی (سترګې) قرینه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځیر طُعمه) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځیګر طعمه نیول یا ورکول) ګڼنه او مانا یې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

التفـات يې راتـه باز د سترګو نـه کا
که هر څو ورته طُعمه د ځیګر نیسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (غونچه) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی.

غونچه خوله چې په خبرو راته واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار یم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (دُر) تولنوم دی.
همدارنګه استعاري ترکیب هم دی (زړه) قرینه (دُر) مستعارمنه او (خبرې، هیلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قدم يې پـه پـېـل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفار) تولنوم دی.
(تورې زلفې) بل ستاینوم ترکیب دی (تور) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.
همدارنګه يو تشبیهي ترکیب هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفار) مشبه به او ګډ صفت يې (تاریکي یا توروالی) دی.

ومې باسي د سکون له دینداری
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشق جهل:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (جهل) تولنوم

www.meliahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنگه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډ صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نه وړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترځنګ (په ځنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په ځنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (باران) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې ډېرې دردېدل) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجمر مې يې د مخ لوښږي له شوقه
د سپند په طـور کسـي لـه چشمانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو څراغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (لبان) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (لبان) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (سوروالی يا سرې وړانګې) دی. د (وړه خوله) په ستاينوم تړنګ کې (وړه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

ګفتګوی به يې بيا نه مونده وړه خوله
کـه څـراغ ورتـه بـل نه وي د لبانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مژګانو تېره غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم تړنګ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (مژګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځني تښتي
چې په ګورت کا تېره غشي د مژګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- ميګوني شونډې:

پورتنی تړنګ تشبيهي دی (مي) مشبه به (ګونـه) د تشـبيه تـوری (شـونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې ګډ صفت دی.

چې حميد کا په ميګونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنگ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او گډه صفت یې (گرمښت او کیفي یورنگي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولگي
دا زما صورت گېډی کړې د وښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترنگ کې (د) تولوییکی(عشق) تولنومی او (توبری) تولنوم دی. دلته (زړگی کېدل) گړنه او مانا یې (ډېر گرانښت، له ځانه نه بېلېدونی ځیز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړگی شه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاني اوربدل:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانی ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاني په رشو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خیال:

په پورتني تول ترنگ کې (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

دا دیار د وروځو خیال دی نه پوهېږم
که لړم مې ټکوهي زړه په لشو
(۱۰: ۱۷۴)

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترېنګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډه صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلوميږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تيغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت یې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې ووت د دیدن د جنګ په هېڅه
ولې غشي د نظر په ښي په چپه
(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت یې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حمید د غم مغل راوخاته
(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه یې زړګی دوه نیمه وچوي
نه نیسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تیغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (تیغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاینوم تړنګ کې(تورې)ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تیغ) مشبه به او ګډ صفت یې(جوړښت) دی.

چې په تیغ د تورو زلفو ومرم ښایي
که مې بوی د مښکو درومي له تربته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(وينبته، توروالی او اغبز) يې مستعارله دی.

د مراد حسن ځنې ځې پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالی) دی.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه
(۱۰: ۲۰۱)

- د عشق ښهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خيژي شور په څه
(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (کاږه غشي) تولنوم دی. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی.همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مژګان) مشبه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کاږه غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مژګانو
کـه يې کج ګوزاروي لګي سيـده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مينه کړم په ښکليو
چې د عـقـل ستـن مې ووته لـه کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (تبـه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبـه د عـشـق نه ګـنې شـېبـره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کيږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګـه يـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (کـډه) مسـتعارمنه او (مينه، باور) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښیې راته هزار لوړې ژورې
د زړه کډې به له تا، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (فکر) تولنومی او (شخوند) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (فکر) قرینه (شخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړی نه دی
چې شه مه کوه خبره لواړه لواړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډو کوثر:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (شونډې) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (شونډې) قرینه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالی) یې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستا دشونډو نصیب نه شي
خدای مې هېڅکله دا هسې شهید مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (نجار) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول، رنځول) دی.

چې د عشق نجار اره کړم سر ترپایه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (دړه) تولنوم دی.

www.meltahrik.com 0777 400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه چې ببله مې په غم شوه د زړه دړه
ګوندې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د يار د هجر هسې درونددی
لکه ايښی په سينه وي غر د پاسه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (مغرور) ستاينوم او (حسن) ستايلی دی.

په يو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (تاو، سوز) دی.

څوك و کومې خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامې دنيا پورې د غم اور شه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعيت څه غير وزير

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترړنګ هم دی (حکم) قرينه (جام) مستعارمنه او (واکې، واك) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په ميخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترړنګ کې (د) تولوييکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت يې (ځواك او زور) دی.

تار په تار يې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځير:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی(طمعې) تولنومی او (زنځير) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترړنګ هم دی (طمعه) مشبه (زنځير) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

نور قيدونه واړه سهل دي حميده !
خو په غاړه دې د طمعې زنځير مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاينوم ترړنګ دی (پرېشانه) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. د

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند ېښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د ګومان لینده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(ګومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. د (باور غشی)په شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د ګومان لینده بر کښه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرګ مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مرګ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرګ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنکۍ خوله:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (تنکۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلي دی. د (زړه تنګېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنکۍ خولې تصور واخیست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنګه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترڼک دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راشخه وکاږې تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترڼک کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترڼک دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په ګرېوان کېښېښو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترڼک کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن ماڼۍ مې زېر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سیلاب:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سیلاب) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډه صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګـنـده د نـفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرۍ زلفې:

دا ترڼک ستاینومیز دی (منګرۍ) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترڼک کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښـی د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزری:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼک هم دی (پرهېز) قرینه (مزری) مستعارمنه او (ځواک، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پـرهـېز پـه مـزرو واچــوي ورې
(۱۰: ۲۷۳)

- زرې فکر:

پورتنی شعري ترڼک ستاینومیز دی (زرې) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایې حمیده !
دا زرې فـکـر دې مـه شه نظـرې
(۱۰: ۲۷۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د شکو پړی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (شکو) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. همدارنګه (د شکو پړی غړل) ګړنه او مانا یې (هېڅ ، بې مانا، بې ګټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچي غړل) ترکیب هم ګړنه او مانا یې (اراده، هوډ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شکو پړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (غمونه) تولنومی او (غوټې) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غمونه) مشبه (غوټې) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سپړل) ترکیب ګړنه او مانا یې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپړل) هم ګړنه او مانا یې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړې
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزری:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عشق) مشبه (مزری) مشبه به او ګډ صفت یې (زور و ځواك) دی. د (خپرې ښتل) ترکیب ګړنه او مانا یې (چاته ګواښېدل، ځوك ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ښتلې یې مدام راتـه خپـرې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) تړنګ ستاینومیز دی (تورې) ستاینوم او(زلفې)ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

بیا به څوك ته په زندی اوېزان وژنې
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پړې
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

بیا له کومه رخه اور په حمید بل شه
چې له خولې یې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زیږېدل:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حمید د یار له غم کا سوې کریږه
د پېریانو غوني زیږ دیوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت یې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د یار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قیامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

www.meltahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (وصال) قرينه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د يار د هجر
تسلي يې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تودېدل) ترنګ ګڼه او مانا يې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د مينې سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترنګ ستاينوميز دی (تور) ستاينوم او(دېو) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډ صفت يې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې يې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت يې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (خوږې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.
د (تريخ صبر) ستاينوم ترنګ کې (تريخ) ستاينوم او (صبر) ستايلی دی.

چې تر خولې يې شي خواږه د خوږو شونډو

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي
(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتنی ستاینوم ترنګ کې (نامحرم) ستاینوم او (ساقي) ستایلی دی. د (ځان وینې ښبل) ترنګ کړنه او مانا یې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده
د شرابو په ځای وینې د ځان ښبي
(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترنګ کې(د)تولوییکی (وصال) تولنومی او(خواږه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت یې (کیفیت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدایي زر زر راغی
(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسیا:

دا ترنګ تولي دی(د) تولوییکی (هجر) تولنومی او(اسیا) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (اسیا) مشبه به او ګډ صفت یې (ځور، رنځ او ټکېدل) دی.

څه بلا سخته دانه یم نه پوهېږم
چې کسیا نه شوم د هجر په اسیا کې
(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ څراغ:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا او وړانګې خپرول) دی.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم خپسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګڼنه او مانا یې(له کړاوه سترېدل، څورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زیب و زینت کا لکه مې په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترڼګ کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترڼګ تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا، خوشبويي او رنګ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګير و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بويه
تياری د يار د خيال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- ياقوتي شونډې:

پورتنی ترڼګ ستاينوميز دی (ياقوتي) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.

تويول به ورته چا ګوهر د اوښو
که موندی ياقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼګ هم دی (سترګې) قرينه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع يې (يورنګ تګ يا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترڼګ ګړنه او مانا يې (ځان ښکلی کول / سينګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بيا به توی کړې نه پوهېږم د چا وينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(شبنم) تولنومی او (اوښې) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (شبنم) قرینه (اوښې) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع یې (جوړښت) دی. د (وینې ژړل) ترکیب ګړنه او مانا یې (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنایۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله وینې
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکین خال:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مشکین) ستاینوم او (خال) ستایلی دی.

مشکین خال دې په سرو شونډو هسې زیب کا
لکه مست په میخانه کې ملنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۱)

- د عشق بلا:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یې (مصیبت او ناورین) دی.

هسې زه د عشق بلا په خیر ګڼمه
لکه څوك په خوله کې خوښ د پلنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبین:

پورتنی ترڼګ تشبیهي دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډیــوې د بلـولـو حاجت نشتـــه
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مســتعارله دی. د (د زړه غوټــه پرانتــل) ترنــګ ګړنــه او مانــا یــې (راز برسېرول ، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبۍ تور:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترڼګ هم یوه ګړنه اومانا یې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
ګویا مخ په تبۍ تور او په خره سور یم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترڼګ هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډه صفت یې (مصیبت او رنځ) دي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه راولې آشنـا په سفـر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

په پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (هجـران) تولنـومی او (ناسـور) تولنـوم دی. بلخـوا يـو اسـتعاري ترنـګ هـم دی (هجـران) قرينـه (ناسـور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مسـتعارله دی. د (سترګې وا کـول) ترنـګ ګرنـه او مانا يې (غړول، څېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (توره) تولنوم دی. تشبيهي ترنګ هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه بـه او ګډه صفت يې (اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

پـه پـورتني تـول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبـه (شمع) مشبه بـه او ګډه صفت يې (ښکلا او وړانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

www.melitahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خام خُمار:

پورتنی ترنګ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو
شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو
(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه بـه او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبـه د احتساب له وچو پوچو
د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو
(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) ترنګ ستاينوميز دی (سرې) ستاينوم او (لمبې) ستايلی دی. بلخوا ، تشبيهي ترنګ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو سترګو سره کول) ترنګ ګڼه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که يو ځل درباندې تورې سترګې سرې که
سرې لمبې به دې د قهر مړې ايرې که
(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترنګ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تريخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) ترنګ هم ګڼه او مانا

www.melitahrik.com 0774009116

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې (ډېره غوسه) ده.

چې يې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور يې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پهې يې دا کفايت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼگ هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او گډه صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان يې جلوه گر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترڼگ کې (د) تولوييکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼگ هم دی (زړه) قرينه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډيوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبيهي ترنګ هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتی ايرې
کېوتلې د غمونو په ګيرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لينده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (کږې وروځې) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترنګ ستاينوميز دی (کږې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی. بلخوا يو تشبيهي ترنګ هم دی(کږې وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډ صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لينده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په نښه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګين زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (سنګين) ستاينوم او (زړه) ستايلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګيت کړ
سنګين زړه لکه دانه کور و چيت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (عقل) قرينه (لښکر) مستعارمنه (زور و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواك) مستعارله دی.

یکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې یې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زاری پښې نیول) ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زاری د عقل پښې
نیوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شیشه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (د) تولوییکی (ادب) تولنومی او (شیشه) تولنوم دی.

دایره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شیشه یې وویشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- تورې طالع:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (تورې) ستاینوم او (طالع) ستایلی دی. بلخوا، استعاري ترڼګ هم دی (طالع) قرینه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق تورې طالع، څه خو وبرېښنه
ګوندې وکه باندې یار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. بلخوا ، استعاري ترنګ هم دی (مخ) قرينه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښايست وړانګې) مستعارله دی.

سروال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا ، يو تشبيهي ترنګ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف يې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ :

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (بېزار، توبه ايستونکی) ده.

د اغيارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د يار د مينې په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مهر دم:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې یې دم وربانديې ډېر د مهر پو کړ
بې رحمې شلولی زخم یې رفو کړ
(۱۰: ۳۹۸)

- د سترګو اوبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (سترګې) قرینه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع یې (جوړښت) دی.

له خسته یې د یارانو کړم بیان څه
په اوبو د سترګو لاس وینځم عیان څه
(۱۰: ۴۰۰)

- د اُمید لال:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای باندې د بخت سایه ګستر شو
د امید لال یې روشن په خاکستر شو
(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (عقل) قرینه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مینه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخرى په پومبه کې
(۱۰: ۴۱۰)

- میګون حسن:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (می) مشبه به (ګون) د تشبیه توری او(حسن)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توکه پورتنی ترنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شوندې) ستاینوم ترنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شوندې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود ، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم تول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غاښېدل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترړنګ ګړنه او مانا یې (هېښېدل، حیرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې یې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپینو اوښو سیند:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی(سپیني اوښې) تولنومی او (سیند) تولنوم دی. د (سپیني اوښې) ستاینوم ترړنګ کې (سپېني) ستاینوم او (اوښې) ستایلی دی. د (غم غبار) تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته یې سیند د سپینو اوښو په مخ باندې
کړه یې زړه د غم غبار تر سیاهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لري کول) ترړنګ ګړنه او مانا یې (پام کول، ځیرېدل، غوږ نیول) ده.

واړه یو ځله آغازې کړې خبرې
هر یوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کرم) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او ګډ صفت یې(سړول، له غضب او اور سره ضدیت) دی. د (غضب اور) تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (کړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضدیت) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وځه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمې اوښې:

پورتنی ترړنګ ستاینومیز دی (ګرمې) ستاینوم او (اوښې) ستايلی دی.

د یتیم د ګرمو اوښو په ګداز ړو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز ړو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پی:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پی) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تیغ:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تیغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (هجر) مشبه (تیغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه ځه ملالېږې، ملالېږم
که وایم ځه په تیغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سېب:

په دې تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سیب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا ، یو تشبیهي ترنګ هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترنګ ګړنه او مانا یې (ډارېدل، بوربنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنـې ور عـطاء شو
په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبـه بـه او ګډ صفت یې (سوروالی) دی.

لا یې لعـل د لبـانـو درخشــان وو
د غمزې تیغ یې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی.
همدارنګه یوه ګړنه هم ده او مانا یې (خنډ، مانع ، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکـه ګل په مخ نګار په زړه افـګار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

بېرته وجار اېسته ترکو دُر د غوږو
جوهـریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته ایښی د اُمید دی
که مې ونیوه ستا فضل غوره صید دی
(۱۰: ۵۵۸)

- لاس اوږدول:

دا ترنګ ګړنه او مانا یې (مرسته غوښتل، خیر غوښتل) ده.

و هر خیز ته چې یې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو یې د شرف قبول پېرزو شه
(۱۰: ۵۷۳)

- د اُمید بړوسه غونچه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (بړوسه غونچه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترنګ ستاینومیز دی (بړوسه) ستاینوم او (غونچه) ستایلی دی.

د نسیم په خبر پېره په باغ زما کړه
د اُمید بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

- د هجر رنځ:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول او کړول) دی.

خاصیت د شفا نه دی ځنې تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

- د عشق ژامه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترېنګ کې(د) تولوييکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترېنګ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت يې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وينو وللي مخ د سخن شي
سرخرويي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوږو دُر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه، غوږ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په مياشت شي لکه مياشت يوه دهره
ده د زړه د غوږو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لينده:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډه صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لينده د وروځو کړه بر کښه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت يې (لويوالی اوجوړښت) دی.

www.meliahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاخه کله کښېنه لارې ګوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو ګوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترکیب تـولي دی (د) تولـوييکی (زلفـې) تولنـومی او (دام) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو تشـبيهي ترکیب هـم دی (زلفـې) مشـبه (دام) مشـبه بـه او ګـډ صفت يې (جوړښت او راګيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوبـاره پکـې دانـه د فـريب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

- اور پورې کول:

دا ترکیب ګړنه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنګ به سره لمبه قهر و غضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوييکی (غـم) تولنـومی او (خـاورې) تولنـوم دی. د (غم خاورې خوړل) ګړنه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده سترګې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکـې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کينې زنګار) ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (کينې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار يې لرې له سينې شه
د کينې زنګار يې ورك له آيينې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (آزار) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پورتنی ترڼګ ستاينوميز دی (مرمر) ستاينوم او (لب) ستايلی دی. همدا رنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (مرمر) مشبه به (لب) مشبه او (جوړښتي يورنګي) يې ګډ وصف دی.

خبردار يې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (سترګو) تولنومی او (خس) تولنوم دی. همدا رنګه يوه ګړنه هم ده . مانا يې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقيب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي يا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زړه سوي لوګی:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترنګ ستاينوميز دی (آتشي) ستاينوم او (آه) ستايلی دی.

چې به ده آتشي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (وصل) تولنومی او(شربت) تولنوم دی. همدارنګه يو استعاري ترنګ هم دی (وصل) قرينه (شربت) مستعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېڅلی
عاقبت يې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترنګ ستاينوميز دی (مستې) ستاينوم او(سترګې) ستايلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شپږ مستو غزالـه وو
(۱۰: ۶۷۱)

- بړوسې شونډې:

دا ترنګ ستاينوميز دی (بړوسې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی. د (شبنم سپينې غوټۍ) ترنګ هم تولي دی (د) تولوييکی (شبنم) تولنومی او (سپينې غوټۍ) تولنوم دی. د (سپينې غوټۍ) ترنګ ستاينوميز دی (سپينې) ستاينوم او (غوټۍ) ستايلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بړوسي شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپیني غوټۍ پکې دندان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مویه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (عنبر) ستاینوم او (مویه) ستایلی دی. همدارنګه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صفت یې (توروالی او خوشبویي) دی، نو یو تشبیهي ترڼګ هم دی.

له سبزۍ شوه ښېوه د عنبر مویو
سره لاله یې اننګي وو د خوب رویو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پیالې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی(شفق) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

چې تمامې یې پیالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستوري راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوښۍ ډیوه:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (خوښۍ) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.
د (خوښۍ ډیوه بلېدل) ګړنه اومانا یې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډیوه یې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې یې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼـا د زړه وګورم د زړه جمع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مېنل:

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترېنګ ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده بـه مـېـلـل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مينې پيالې:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

شـاه نوشلي پيـاپي پيـالـۍ د مـينې
څښي ګدا کاسې کاسې د ځيګر وينې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترېنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (صـبر) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی.
بلخوا ، تشبيهي ترېنګ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت يـې
(رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترېنګ ګړنـه او مانا
يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کـړه د صبر پـه اور بـلـه د مـراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترېنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (روح)تولنـومی او (مرغـه) تولنـوم دی.
بلخوا ، تشبيهي ترېنګ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه بـه او ګډه صفت
يې (الوتل) دی.

که د زوی لړو ډېر په خوب لارغه شي
الـوتـو تـه سـاز د پلار د روح مـرغـه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پړی کېدل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (پېغورېدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو يې نه کاندي وفا د پوزې پړی
یار د یار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم په دم يې زياتېدله بيماري
د مرګ غشی يې خوړلی وو کاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُمید نمر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درویش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کرم نعره يې هسك د اُميد نمر شه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرايۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (ناڅاپي په کړاو پرېوتل، په اند ېښنو ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په یوه غم کا مخ په لارې

www.melitahrik.com 0777 400 118

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه اسماني کاڼي په ما پرېووت څه بلا یم
(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال
خود به شي انګشت نمای لکه هلال
(۹: ۴)

- د اوسپنو چنې چیچل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپني چنې شوې پرې چیچلې
خدایزده پخ کړه، هغه غاښ کومو ترشو
(۹: ۶)

- ایمان خوړل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ډېر زیانمنېدل، زیان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دین و ایمان خوړ
(۹: ۷)

- بلا پسې کول / کېدل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهیلی) ده.
همداسې (لېمه سپینېدل) ترنګ هم ګړنه او مانا یې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په یار پسې لېمه په ژړا سپین کړه
یار په ما پسې کوي توره بلا
(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه اومانا یې (پاملرنه، لورېینه) ده.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه ! فـهم کړې د یار راته په ښو
د رقیب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې (روانېدل، پیلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سینه دوه نیمه کېدل) بله ګړنه او مانا یې (غمېدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سینه ګوره دوه نیمه
هله پل ږده د څره سخن په سیمه
(۹: ۲۱)

- پلو لرې کول:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (مخ ښکاره کول، مخ څرګندول او بربنډول) ده.

که یې څوك له مخه لرې که پلو
د ښایست مخی یې نشته هیڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ګومان، اټکل، خیال، ځان غولول) ده.

ماته عین په سور مخ، مختور لیده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ګټې کار کول، بې پایلې کار کول) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تشې شلومبې شاربي سرخوړي کا
چې ښادي غواړي بې غمه بې منته
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په څېر خاندې له غروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مې ماړوه په تورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د داني په طمع بند ازاد مرغه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (بلهاري، سربښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی و ماته په عناد

(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځنې نه دریغول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به دریغ نه کا ځنې ځان جهان په صبر
ووینې کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستـا

(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان په څه کې ګڼل، راوستل، د ځان دریغ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندې بیا

(۹: ۴۵)

- ځان غتول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایې نه لري په زړه کې
بېهوده ځان غتوي په خوله یې پوه

(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي
کـه د زهد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا

(۹: ۴۸)

- ځان مړل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـړدې کولـو تـه پلمـه لټـول، ځـان نـږدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

محض مړي پوري ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (درناوی کول، د یار د در د خاورو قدر کول) ده.

پرېواته د رقیبانو په سر کاڼي
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خېرې ښتل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ګواښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ښتلې یې مدام راته خېرې
(۹: ۶۶)

- خره خسي کول:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ریش کنده، جامه پاره له لېونتوبه
(۹: ۶۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خوب لیدل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (له خیال سره لوبېدل، سوچونه کول) ده.

د دنیا هوئ هوس د خوب لیده دي
چې خوب وړی شي راوینښ، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپه کېدل، اړېکې شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لذت زهر، زقوم دی د اخلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقانو په ژوندون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې(څه ویل، نظر څرګندونه، ګیله ګول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیــا پــــه کــور مې واوري ږلـۍ
په خندا چې راته سپین کاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په لیده مې د یار وتښتي رنګ هسې
لکه نور په کتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (مینېدل، زړه بايلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه یخول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.

لکـه ته کـوې د بـل پــه مـرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه کاندي ځوك یخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (پستې او خوږې خبرې کول، ښه خوی) ده.

دا رمـوز کـا د یار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱ ـ رښتین زیور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو ښېړنو او پراختیا مرکز.
۲ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاریخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۳ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۴ ـ روهي، محمد صدیق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصیلاتو وزارت.
۵ ـ زیور، زیورالدین (۱۳۸۶ ل) ادبتاریخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۶ ـ زیار، مجاوراحمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښویه. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۷ ـ زیار، مجاوراحمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمیچ یا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۸ ـ سنګروال نیازی، شهسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبیاتو معاصر تاریخ. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۹ ـ صمیم، محمدآصف (۱۳۷۸ل) د لرغوني شاعرۍ ګړنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه .
۱۰ ـ مومند ، عبدالحمید (۱۳۸۳ ل) کلیات. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۱۱ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۱ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ ـ هاشمي، سيد محی الدين (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اريك د ګرځنده کتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبياتو د ايجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبياتو تاريخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (الحاج وحيدالله وليزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

www.melitahrik.com
0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library